

V-2

TUSSEN VECHT EN EEM

Centrale Organisatie van Vrienden van de Historie
van het Gooi en Omstreken

THE HISTORY OF THE

REIGN OF KING CHARLES THE FIRST

BY JOHN BURNET

IN TWO VOLUMES

LONDON, Printed by J. Sturges, at the Black-Swan in St. Dunstons Church, in the Strand, 1724.

THE SECOND VOLUME

CONTAINING

THE HISTORY OF THE

REIGN OF KING CHARLES THE FIRST

BY JOHN BURNET

IN TWO VOLUMES

LONDON, Printed by J. Sturges, at the Black-Swan in St. Dunstons Church, in the Strand, 1724.

THE SECOND VOLUME

CONTAINING

THE HISTORY OF THE

REIGN OF KING CHARLES THE FIRST

BY JOHN BURNET

IN TWO VOLUMES

Uit Blaricums historie

Een vage aanduiding voor wat de ouderdom van Blaricum betreft, geeft de Hilversumse notaris-historicus Albertus Perk als hij schrijft, dat lang voor de tiende eeuw de vijf Gooise dorpen reeds bestonden. (1) In de archieven komen we Blaricum echter voor het eerst in 1342/3 tegen. Haar naam wordt dan als "Blarichem" geschreven. (2)

Dr. P.Blok geeft voor deze naam de volgende verklaring: het is een samenstelling uit de persoonsnaam Bladheri met het achtervoegsel "inga" en het woord "heem" (woonplaats). Er woonde dus destijds de familie van een zekere Bladheri. Dit aardrijkskundig namentype is vroeg-middeleeuws; Blaricum moet dan wel in dezelfde tijd als woonplaats zijn ontstaan. (3) Slaan wij er aardrijkskundige woordenboeken op na, dan vinden wij een overeenkomstige uitleg van deze naam. (4)

De eerstvolgende gegevens over Blaricum in de archieven dateren van 1381/2 als "die van Hilfersem, van Bladerikem ende van Husen" een overeenkomst maken over een stuk veengrond. In 1382 komt het dorp tevens voor in een aantekening van 24 februari over een rechtzaak voor 's Graven rechterstoel. Een zekere Gijs van "Blaerkum" wordt dan gegijzeld, omdat hij niet voldaan heeft aan bepaalde verplichtingen. (5). In 1382 komt ook de kerk van Blaricum voor het eerst ter sprake. Deze kerk was een dochterkerk van de kerk van Laren en vormde met deze één kerspel. Een eigen dorpsbestuur had het dorp vermoedelijk ook al in deze tijd, de zgn. "buurmeesters". Deze hielden zich uitsluitend met bestuurlijke aangelegenheden bezig. Wat de rechtspraak betreft werkten Blaricum en Laren samen. In 1387 wordt er gesproken over een dorpssschepenbank te "Larekarspel ende in den Broec-som". Als schout fungeerde de Landsschout. In 1412 waren Laren en Naarden aan één schout toevertrouwd, terwijl in 1494 Laren en Blaricum samen

één schoutambt gaan vormen. Beide dorpen vormden één gerecht, samengesteld uit 7 schepenen - in de andere Gooise dorpen vijf - in de verhouding van 3 tot 4 gerecruteerd uit beide dorpen, terwijl rechtzittingen bij toerbeurt in beide dorpen gehouden werden. (6)

In de 16e en 17e eeuw kwamen de inwoners van Blaricum langzamerhand tot een zekere welstand door de opkomst van het spinnen en het ontginnen van grote stukken heide. De landbouw was wel de hoofdbron van inkomsten. Sinds het einde van de 15e eeuw werd er veel boekweit verbouwd. Vóór die verbouwing was de bijenteelt noodzakelijk. Dit gebeurde hier echter nogal ondeskundig. (7) Een resolutie over het bijhouden van 15 januari 1703 vertelt ons: "Dat alle de bijeluiden die koomen te plaetsen met haar bijen in dese jurisdictie te stallen, dat die sullen gehouden weesen te betaelen een stuver van der stock bijen waer van de halve stuver sal koomen ten behoeve van de kerck van het selve dorp gelijk al een tijt lang in posesie of gebruijck is geweest; en aengaende de wederhelft sal worden ontfangen of ter handen gestelt werden aen de potarmen des voorsegde dorps ten behoeve van de potarmen; tot onderhoudingh soo veel het selve streckt en werden onse respentievelijke nasaten versorgt dese resolutie te sullen agtervolgen en nakoomen." (8)

De schapenteelt en het weven van groffe stoffen leverden ook iets op om grage monden te vullen. In de 18e eeuw waren er op een gegeven moment een 15 á 20 weefgetouwen. (9)

Een belangrijke economische inzinking kreeg het dorp in 1696, toen op 26 maart blijkens een register van de N.H.kerk, half Blaricum afbrandde. (TVE 2, bl.87). De bevolking herstelde zich echter snel van de schok en spande zich in om de schade zo spoedig mogelijk te herstellen. Dat dit haar uitstekend lukte, bewijst een rijmpje van ca 1795:

"Dit dorpjen waarde Nederlander !
Doet zien wat noeste vlijt vermag;
Zij doet alom het graan ontspruiten

Daar men weleer slechts heide zag."

De Blaricumse school wordt bij de brand van 1696 voor het eerst genoemd. Tevens lezen we er over als voor schoolmeester Adriaen Cornelisz opnieuw zijn tractement wordt vastgesteld.

Op een vergadering van buurmeesters, schepenen en raden van 1 augustus 1700 wordt besloten de verbrande school weer op te bouwen, "... opdat de jeught des te betere soude cunnen werden geoeffent ten welckem eijnde de buijremeister wert geauthoriseert tot het regotieren van soo veel penningen als totten opbouw vant selve school bevonden zal werden nodigh te sijn." (10)

Ook werd op deze vergadering besloten dat de dorpsvergaderingen voortaan in de nieuw te bouwen school gehouden zullen worden. "Om daer door te eviteren en voor te comen de oncosten van verteringh die tot nogh toe aldaer sijn gedaen." (11)

Het beëdiggen van schepenen gebeurde vaak in de herberg van de schout. In de hier boven aangehaalde resolutie lezen wij: "Oock is goet gevonden dat in dage als de regeringe wert verandert t gene eens het jaar geschiet bij welke occasie ouden en nieuwe regenten ten huijse van voornoemde schout te samen comen, dat als daer niet anders als bier sal mogen werden gedroncken en gien maeltijt sal mogen werden gehouwn. En werden onse respectievelijke nasaten versoght desen resolutie te willen aghtervolgen en nacomen." (12)

Een resolutie van 27 juli 1745 vertelt ons dat op deze datum tot schoolmeester werd aangenomen Adriaen Craaikamp; zijn voorganger was Cornelis Adriaans een oom van Adriaen. Tot zijn plichten behoorden:

1. Eerstelijk het school voor de middag te laten beginnen uifers ten negen uren, ende dit naade middagh ten een uren uiterlijk half twe als meede maar eens ter week een lof soo als van outs genaamt is tegeeven.
2. Smiddags alle dagen ten twaalf uren te luiden.

3. Het uurwerk na behooren waar te nemen mit opwinden en wat er verder aan nodig mogte sijn.
4. En voorts alles te doen wat een getrouw schoolmeester of koster verplicht is te doen soo in de kerk als in het waarnemens van sijn school. (13)

Zoals gezegd vormden Blaricum en Laren één gerecht. Deze situatie duurde tot de omwenteling in de Franse tijd, want in 1795 scheidde een eigen civiele rechtbank van Blaricum zich van Laren af. De municipaliteit van Laren ging hier niet mee accoord en trachtte de hogere autoriteiten te overtuigen van de noodzaak van de samenvoeging van beide gerechten. Dank zij hardnekkig verzet van de municipaliteit van Blaricum had deze actie aanvankelijk geen succes. De verontwaardiging was dan ook zeer groot, toen bij Keizerlijk Decreet met ingang van 1 januari samenvoeging tot één gemeente gelast werd. Na het vertrek der Fransen werd m.i.v. 1 mei 1817 Blaricum definitief van Laren gescheiden.

In de twintiger jaren van deze eeuw werden nogmaals pogingen ondernomen om tot samenvoeging te komen. De gemeenteraad, gesteund door vrijwel de gehele bevolking, ondernam diverse tegenacties. Er werd zelfs een boek geschreven over "Blaricum en zijn recht op zelfstandigheid". De gemoederen raakten tenslotte zo verhit, dat de samenvoegingsplannen niet doorgezet werden.

Ook een poging in 1940 liep op niets uit. Toch werd ook in 1952 Blaricums zelfstandigheid nog eens bedreigd. In dat jaar kondigden Gedeputeerde Staten van Noord-Holland een besluit af, dat Blaricum bij Laren gevoegd zou worden. Dat riep weer fel protest op. Een "Actiecomité tegen samenvoeging Laren-Blaricum" verspreide affiches, sluitzegels, speldjes en er werd zelfs een "zelfstandigheidslied" gemaakt. Een groot spandoekover de weg met: "Bij wat Gedeputeerden zeggen, wil Blaricum zich niet nederleggen" moest echter na klachten van Statenlid Dr. Gribling op last van burgemeester Van Ogtrop verwijderd worden. Het comité, onder voorzitterschap van Mr. Dr. J. P. van Erk, schreef een langebrief aan Gedeputeerde Staten.

Uiteindelijk zagen deze van hun plannen af en bleef Blaricum tot op de dag van heden haar zelfstandigheid behouden.

J.G.Koeman, Zaandam e.a.

bronnen:

Enkele gedeelten zijn naar "Tussen Hei en Wei" jrg 2, nummer 8,1 en jrg 4, nummer 11,3

- 1) Hortensius: Opkomst en Ondergang van Naarden, (peerlkamp/Perk), blz.174 en 175
- 2) Rekening der Gravelijkheid van Holl. en Zeel. onder het Heneg. Huis (Hamaker), dl 1, blz.278
- 3) Mededeling van Dr. D.P.Blok van het Instituut voor Dialect, Volkskunde en Naamkunde.
- 4) Prof. J.de Vries: Woordenboek der Noord en Zuid Nederlandse plaatsnamen; M.Gijseling: Het toponymisch woordenboek enz., dl.1
- 5) Enklaar: Rechtsbronnen van Gooiland, blz.247
- 6) Inventaris Oudrechterlijk Archief, R.A.NrdHol.
- 7) Dr. A.C.J.de Vrankrijker: Naerdincklant, blz.75
- 8) Vergaderingsbesluiten van het gerecht van Blaricum 1697-1797; Gem.Arch.Blaricum
- 9) L.van Ollefen; De Nederl.Stad en dorpbeschr., dl.3
- 10) idem als 6
- 11) idem als 6
- 12) idem als 6
- 13) idem als 6

Flitsen uit de geschiedenis van de Hervormde Kerk.

Het oude kerkje in Blaricums dorpskom, dat in 1382 voor het eerst in archiefstukken genoemd wordt, werd vermoedelijk in de tweede helft van de veertiende eeuw gebouwd. Uit de eerste eeuwen van haar bestaan is ons weinig bekend. We weten alleen, dat zij in het begin van de vijftiende eeuw waarschijnlijk door brand werd beschadigd. (Teg.Staat).

Tijdens het baljuwschap van Willem van Zuylen van Nijenvelt (1556-1609), een overtuigend aanhanger van de hervorming, ging de kerk in hervormde handen over. Veel aanhangers zal de nieuwe religie wel niet gehad hebben, als men bedenkt, dat er in 1890 nog maar 26 hervormden in het dorp woonden.

Het is overigens wel interessant, dat baljuw Willem, verdacht van deelneming aan de beeldenstorm in Utrecht, daar verbannen was en vele jaren later Oranje's vertegenwoordiger voor kerkelijke aangelegenheden was.

De eerste predikant in Blaricum was Hillebrandus Cunaeus van Huizen. Hij vervulde van 1595 tot 1605 beide predikanplaatsen. Daarna werd Blaricum met Laren tot één kerkelijke gemeente verenigd. (Kath. Ned. en Kleefsche Outheden).

Uit de eerste eeuw van de hervormde gemeente zijn ons een aantal gegevens bekend.

Op 3 januari 1660 werd b.v. Adriaen Cornelisz benoemd "tot bedieninge van kerk en school", tot koster/schoolmeester dus. Het tractement bedroeg 75 caroligulden (de Karolusgulden met de naam van keizer Karel V werd sinds 1521 geslagen) per jaar en daarbij kreeg hij nog 4 mud rogge van de kerkmeesters. De buurmeester zorgde verder voor een paard en wagen voor het vervoer van meesters turf.

Een ander bekend feit was de brand van 1696. Op 26 maart liepen in korte tijd de kerk met toren, het predikantenhuis, de school en 35 huizen grote schade op. 's Middags om 12 uur brak brand uit.

Rijk Lustigh vertelt, dat een oude vrouw te dicht bij het vuur haar vlas aan het drogen was, maar een

andere lezing is, dat een stoof van een bewoonster van een huis dicht bij de kerk vlam had gevat. Het verhaal gaat, dat zelfs de grafstenen in de kerk van de hitte sprongen, maar dat is misschien wat overdreven, want nog steeds is in de kerk een eikenhouten preekstoel met lessenaar en een doophek uit 1661 te vinden. Dat ook de toren niet geheel in vlammen opging is duidelijk als men weet, dat in enige jaren na de brand een uit 1514 daterende klok, dat het opschrift droeg: "Maria is mijn naam, Heinrichus de Bosch me fecit, anno Domini", nog in de toren hing.

XVCXIIII

(In 1714, zie: Kabinet Ned. en Kleefsche Outheden).

Het verhaal, dat in 1696 het priesterkoor van de kerk afbrandde, wordt door deskundigen zeer in twijfel getrokken (H. Janse: Stads- en dorpskerken in Nrd. Holl., blz. 139). Hoe het ook zij, schade was er in ieder geval wel en flink wat ook ! Men komt door grondverkoop aan middelen om de kerk te herstellen en bovendien springt ook het dorpsbestuur bij. Een resolutie van het gerecht van Blaricum van 29 december 1698 luidt: "Hebben eenparigh goetgevonden en geresolveert de kerck en toorn die door ongeluck zedert een geruijmen tijdt is affgebrandt bij de eerste occasie weder te doen opbouwen en voor soo verre eenige penningen tot betalingh van dien te cortquamen te resolveren, dat sulx ten lasten van desen dorpe bij de jegenwoordige off anderen regenten in der tijt zal nogh werden genegotieert in dier voegen als tot alle 't welcke den buijremeester en kerckmeesters bij desen werde geautoriseert mits dat de te negotieren penningen niet comen te exerderen een somme van duijsent gl."

De resolutie is ondertekend door buurmeester Marten Jacobsz Mets, drie schepenen en vier vieren (raden). (Vergaderingsbesluiten 1697-1797, Gem. Arch. Blaricum)

Niet alleen de kerk was spoedig herbouwd, maar ook de huizen en boerderijen stonden er spoedig weer. De bekende boerderij "'t Hemeltje" b.v., Achterom 5, heeft muurijzers, die het jaartal 1696 vormen.

In 1757 werd de oude Mariaklok vervangen door een nieuwe met het opschrift: Pieter Seest, Amstelodami, anno 1757, me fecit. Doe deese klok gegooten is was schout en kerkmeester Aaron Duurkant G.L. en buurmeester Hendrik Rigter, anno 1757." Deze klok was 370 kg zwaar en had een doorsnee van 83 cm. Uit de daarop volgende jaren is weinig over de kerk te vertellen.

In 1934 werd zij onder leiding van de architect Theo Rueter bijzonder geslaagd gerestaureerd. De pleisterlaag werd verwijderd en onder de trek balken werden sleutelstukken aangebracht van een gesloopt huis in de Turfpoorstraat in Naarden. Bij deze gelegenheid werden constistoriekamer en enige andere kleine vertrekken aangebouwd.

Onder de tweede wereldoorlog werd ook de Blaricumse torenklok gevorderd. Op 31 maart 1943 werd zij door een Heerlense firma verwijderd via een in de rechterkant van de toren gehakt gat. Na de oorlog werd zij ondanks nijvere nasporingen niet terug gevonden, daarom besloot het gemeentebestuur in 1949 de klokengieterij "Concordia" te Midwolde opdracht te geven een nieuwe luidklok te gieten. Het gewicht was weer 370 kg, maar de doorsnee van de klok was nu 87 cm.

Het opschrift op deze klok luidt:

"AD 1943 Vi teutonica deporte,
AD 1949 Renata".

P.Comello en J.G.Koeman, Blaricum/Zaandam.

Bronnen zie: G.A.Blaricum (Vergaderingsbesl.1697)
"Tussen Hei en Wei, jrg 1,1 blz.18;
jrg 2,4 blz.4; jrg 3,10 blz.3 en jrg
3,11 blz.4

Over de veepest in de 18e eeuw

Kunstenaars zijn in vervoering geraakt toen zij de schoonheid van het Gooi aanschouwden. Ook degenen die deze streek in vroeger eeuwen kenden, zullen ongetwijfeld door het landschap geboeid zijn. Onder hen was ook de Huizer Lambert Rijcksz Lustigh, die wij uit de nagelaten handschriften leren kennen als een man met open oog.

Wat moet het hem met zijn liefde voor alles wat leefde en groeide groot verdriet gedaan hebben, toen hij hoorde en zag al wat er tussen de jaren 1713-1722 aan schoons verloren ging ten gevolge van de heersende rundveepest. Het was een tijd van rampspoed; niet alleen ging in ons land en daarbuiten een groot deel van de veestapel verloren, maar ook mislukte vaak het gewas, vooral het grasgewas. Lambert Rijcksz schrijft over "stinkende dampen" en "roodachtig gebrowid hooi".

Ook het Gooi moest zijn tol betalen aan deze plaag, die door velen werd gezien als een straf van de Allerhoogste.

Blaricum ontkwam ook niet aan deze plaag. Lambert Rijcksz vermeldt: "Tijmen Lamberts woonde tot Blaricum op heden den 10 maart 1714 wegens de gestorvene koebeesten aldaar aan mij opgeeft.

Namentlijk

Lambert Jansen Puijk	10 koebeesten
Dilheijnen de wed.v.Ebbe Jans Vos	11 koeb.
Hendrick Cornelissen	15 koebeesten
Jaap Zijmon	6 koebeesten

Jan Bunschoeter	6 koebeesten
Jan Rutgersz	5 koebeesten
Hendrick Pater	4 koebeesten
Tijmon Lambertsen selver	3 koebeesten
D'weduw van Lambert Tijmons	2 koebeest.
Klaas Jans	1 koebeest
Lambert Elberts onse neef	1 koebeest
Gijsbert Bregsters	1 koebeest
Klaas Harmens	1 koebeest
Peter Ebben	1 koebeest
Evert Pieterz	1 koebeest
Geu Klaasz	1 koebeest

69 koebeesten

Uit dit handschrift blijkt dat vele veehouders al hun vee door deze plaag verloren. De schrijver slaakt dan ook vaak verzuchtingen en wekt op tot berouw voor vermeende zonden, b.v. met woorden van de volgende strekking: "Met een waar berouw de Heere te bidden en smeken, dat sal het beste sijn om de plage te doen ophouden."

Door het hele werk van Lambert Rijksz is er sprake van "stinkende dampen". Ook Blaricummers vertelden hem hun ervaringen namelijk: "Op den 22 april 1714 doen was het stil weer met een wonderlijke nevel mist en stinckende damp. Op dien selve 22 april, doen is't dat Jacob Jans Verwer woonagtig tot Blaricum, aan mij vertelt, hoe dat sijn huijsvrouw Trijntje Jans en met sijne twee zoonen Hendrick en jonge Jan, op een schemeravond in de voorleden jare 1714 (zal 1713 geweest zijn) en dat in de herfst, soo als sij in hare nenge waren om boeckweijt te binden, hebben bij haar sien nedervallen een groot viervonckigh ligt 't welk seer krachtigh viervonckende op de aarde, waar van sij seer groetelijcx verschrikte. Ja op dat selve ogenblick, doen sagh Tewis Fransz mede woonagtigh tot Blaricum staande op Oombergh, dat selve viervonckige ligt, bij de voorz. menschen op de aarde leggen voncken.

Ja aenmerckelijk is het, het geene die selve Jacob Jans Verwer aldoen al verder aen mij vertelde. Hoe

dat zijn outste zoon Jan, soo als hij in dien selve herfst in dien selven jare 1713 op een schemer-avont in Rijsebergen bij Caliskamp was te melcken, doen heeft gesien een groot viervonckigh licht, hebbende de gedaante van een vierigh swaart, 't welck hij sagh een stuck boven de hujsen van Blaricum heen sweven en sweefde alsoo, van daar na de buijtendijkse kerck toe, ja even boeven de buijtendijkse kercke van Eemnes heenen, en alsoo van daar voort na het suijden toe."

"Anno 1717 in de maand maart", schrijft Lambert Rijcksz "Doen sterven veel luijden seer haastigh, maar hadden in hare ziecktens veel vierighe werckinge met sware pijn in 't hooft. Waar door eenige geheel bujten haar verstant raakten, ja eenigen kregen groote vierigheden aen haar arm, anderen aen haar vinger en sloegen dese vierigheden om 't hart en stierven seer snellijk."

Als geboren en getogen Huizenaar geldt zijn journaal in de eerste plaats voor en over zijn dorp huizen. Doch de grens huizen-Blaricum zal zeker niet geschikt zijn geweest om deze vreselijke ziekte te keren. Een van de oorzaken zal geweest zijn het eten van vlees van de aan veepest gestorven dieren. De Blaricummer smid was blijkbaar ook veearts. Lambert Rijcksz schrijft: "Den 17 maart (1720) doen sterft van Jacob Melsen Boor (te huizen) een koe hebbende sijn lijf eerst uijt geparst, en door Jacob de smit van Blaricum niet wel ingedaan sijnde sterft die koe daar aen."

Uit het volgende blijkt dat ook het pad van de landbouwers in deze jaren niet over rozen ging.

"Anno 1721 doen was alhier in't voorjaar op onse wijde gemeente, en voornaam in Blaricummerweijde de veltwormen soo sterck en magtigh veele, dat sij bijna al graswortelen in de gront opaten, waardoor de voorz. meent met weijnigh gras schuetkens is. Ja op de maatlanden het selve verderf."

Het is geen vrolijke terugblik in de tijd geworden. Het leert hoe onze voorouders ook in Blaricum moes-

ten vechten voor het dagelijks bestaan; Lustigh geeft ons een kijk op het leven van alle dag in zijn geliefde streek, die hij zelf noemde:

"mijn Goylandeke"

Alle aanhalingen geschreven door Lambert Rijksz Lustigh komen uit zijn kroniek - thans aanwezig bij het Rijksarchief in Noord-Holland - die aldus begint: "Memorie of kronijcke bij mij ondergez. in de name des goedes des Vaders en des Zoons en de Heijligen geestes geschreven Amen."

J.G.Koeman, Zaandam

De St. Vituskerk

Gaugericus Hilhorst was van 1861 tot en met 1875 pastoor van de St. Vitusparochie in Blaricum. Hij heeft getracht een korte geschiedenis van deze parochie te schrijven. In eigen stijl en spelling volgt hier zijn verhaal. hier en daar door de huidige pastoor H.D.A. Remmer van een korte verduidelijking voorzien en van redaktiewege aangevuld met gegevens van J.G. Koeman te Zaandam.

In de "schuilkerktijd" vierden de Blaricummers de Eucharistie in een gewoon boerenhuis. Een bekend Blaricums priester uit deze periode was Tymen de Sayer, van wie in menig Blaricums huis nog een afbeelding te vinden is. Het onderschrift luidt: "Heer Tymen, die Gods zaad gezaaid heeft met genugt - zoo 's nachts als daags, op hoop van een gewenste vrucht - te dragen 't zijner tijd, ontzag geen scherpe doorn - uit liefde tot Gods eer, bij Hem alleen verkoren. - Naardien Hem 't Hemels Pad daarboven werd bereid - Nu rust de Sayer in de schoot der Zaligheid."

Deze priester, bekend in heel het Gooi, overleed in 1658. In Blaricum was sinds 1656 met officiële toestemming van de Staten pastoor Petrus Hartman werkzaam. Hij kreeg toestemming een kerkje te bouwen mits niet te erg in zicht ! Petrus van der Heiden werd in 1670 tot zijn opvolger benoemd. Niet lang mocht hij hier werkzaam zijn, want in 1673 werd hij

dood geschoten.

Van Heussen zegt in zijn "Batavia sacra": uit haat tegen het overgeerfde geloof stierf hij vol glorie in den Heer de 2e juni 1673. Hij werd begraven in Utrecht. Moeilijk (zo gaat Hilhorst verder) kan ik mij met dat schrijven van Van Heussen vereenigen, mij dunkt: zulks een feit moet bijzonderen indruk gemaakt hebben op de katholieken en zou zeker van geslacht tot geslacht zijn overgeleverd. En toch: meermalen heb ik bij oude lieden onderzocht, of hun iets daarvan bekend was en niemand wist er iets van te zeggen. Waarschijnlijk komt het mij voor, dat hij door de Fransen, die toen Naarden bezet hielden, zal zijn doodgeschoten. Later (dit bijvoegsel) is met een bruinachtig soort inkt op een ander tijdstip bijgeschreven) ben ik tot de overtuiging gekomen, dat hij door soldaten van Prins Maurits, die met 25000 man voor Naarden lag en Naarden innam zal zijn doodgeschoten (en dan voegt Hilhorst er nog wat diepzinnigs aan toe:) Waar 't leven kwijnt, 't openbaar leven, daar sterft de overlevering.

Adrianus van Dijk was zijn opvolger en bleef hier werkzaam tot 1692. Hij schijnt een braaf en geleerd man te zijn geweest, althans gedurende verscheidene jaren had hij enige theologanten bij zich, die hij tot het priesterschap opleidde.

Den 16-ten April 1659 stierf hij te Delft, waar hij als rustend pastoor den laatsten tijd van zijn werkzaam leven had doorgebracht. Zijn verblijf te Delft, diestockplaats van het Jansenisme zou enigszins doen vrezen, dat hij met die partij heulde. Maar uit het doopboek kan men het tegendeel opmaken: van alle kanten, maar vooral van Laren bracht men herwaarts de kinderen om die door hem te later dopen. Te Laren stond toen als pastoor Jakob van de Water, die om zijn Jansenistische gevoelens door het volk was verdreven, nadat hij 30 jaren die gemeente had gediend en door de nuntius werd in diens plaats Ant. van der Steen gezonden. Dat dopen der kinderen van Laren is een bewijs, dat hij als Rooms en rechtzinnig bekend stond.

Reinerus Franciscus Peumans volgde hem op en stierf

te Blaricum den 24-sten Aug. 1703. Ook hij was tegen het Jansenisme, ofschoon hij de suppliek voor de gesuspendeerde Petrus Codde heeft ondertekend. (Hij werd pastoor te Blaricum in 1692, zoodat de parochie 3 jaar zonder pastoor is geweest in die tijd). Ter verduidelijking volgt hier in 't kort iets over Codde. Petrus Codde was in 1688 tot apostolisch vicaris benoemd. Nederland was immers in die tijd opnieuw missiegebied geworden en er was sprake van een normale hiërarchie, van bisdommen met een eigen bisschop als bestuurder. Petrus Codde had wel de bisschoppelijke wijding ontvangen. Al spoedig kwamen er klachten over hem in Rome. Men vond, dat hij erg onder Jansenistische invloed stond en men krijgt de indruk, dat hij minstens een aarzelend en zwak bestuurder was. Tenslotte heeft Rome hem in 1702 geschorst en afgezet.

Joannes Bernardus Plasman werd tot opvolger van Peumans benoemd. Maar ook de Jansenisten werkten en lieten niets onbeproefd om deze statie (Blaricum) door een hunner geestverwanten te bezetten. Eerst zonden zij een zekere Jan Venroy, daarna de Decker. Maar onze Plasman stond als een moedig wachter op Sions Muren en waarschuwde de katholieken van Blaricum om toch geen gemeenschap te houden met die "scheurmakers". Dit verbitterde de Jansenisten hoe langer zoo meer en zij wisten het bij de Staten te bewerken dat Plasman verbannen werd. Hij was later pastoor te Deutichem (zou de schrijver daar Doetinchem mee hebben bedoeld?) en is daar gestorven.

De ijverige kapellaan Joannes Conel, Antwerpenaar, gewijd te Rome 1703 en in datzelfde jaar gedoopt, werd door de nintius Bussy in 1705 tot pastoor te Blaricum benoemd en bleef daar werkzaam tot 1710, wanneer hij naar Hoorn in de statie "De drie kolfjes" werd gezonden, waar hij in 1740 overleed. (Hij bleef ook uit de verte nog bezorgd, dat Blaricum niet onder Jansenistische invloed zou komen.)

In het verslag van pastoor Hilhorst volgt dan een lange lijst van Blaricumse pastoors, zonder veel bij-

zonderheden: er waren blijkbaar niet veel geschriften nagelaten tussen 1700 en 1800. Verschillenden van hen hadden te Leuven gestudeerd, want er was in onze streken natuurlijk geen sprake van een priesterseminarie, noch van een katholieke theologische faculteit. Van pastoor Hermanus Josephus Haakman staat vermeld, dat hij de graad van baccalaureaat in de theologie bezat. Van Theodorus Johannes van Bommel: dat hij helemaal geen administratieve talenten scheen te hebben gehad, wat overigens geen beletsel behoeft te zijn om goed als priester te kunnen functioneren. Men heeft tenslotte een kerkbestuur voor zulk soort dingen en met dat college schijnt genoemde van Bommel wel eens oneenigheid te hebben gehad. Allicht, als je dat weet.

Van Henricus Huysmans, die van 1787 tot 1825 pastoor was, is een doodsprentje bewaard gebleven, waaruit blijkt, dat hij stierf in de ouderdom van 72 jaren, 9 maanden en 18 dagen. Hij was, net als Timo de Zaayer een geboren Blaricummer. "Een ijverig en deftig geestelijke", noemt pastoor Hilhorst hem, maar vermeldt ook, dat zijn dorpsgenoten niet altijd diepe eerbied voor hem hadden. Geen profeet is geëerd in zijn eigen land.

Pastoor Huijsman liet ons in het Blaricummer archief een geschrift na.

Uit een brief van 7 maart 1797, mede ondertekend door kerkmeesters Gijsbert Dirksen Koppen en Pieter Jacobsen Heerschop gericht aan de municipaliteit van hun dorp Blaricum vernemen wij: "Verklaren de ondergetekenden dat hun gemeente thans bestaat uijt vijfhonderd en twee zielen: hier bij koomen nog 25 anderen uijt 't nabuurige dorp Huijzen, die om dat zij daar geen eijgen kerk hebben in t godsdienstige tot de gemeente van Blaricum behoren: Wat de Roomsche kerk aangaat: Deese is een particulier Huijs. Door onze voorouders uijt hun prive beurs gekogt en tot kerk en pastoorwooning geappropriëerd. Moetende dit Huijs kerk en pastoor uijt de liefdegiften der Roomschegezinden tot heeden toe onderhouden worden, als zijnde daartoe geen fondsen voorhanden als

eenige stukken bouwland welke door particulier perzoonen meest in deeze aflopende eeuw onder bezwaarende conditien bij testament zijn gemaakt en welke provenu weijnig tot gemelde onderhoud toebrenghd."

Jakobus van de Linden, zijn opvolger, was hier van 1825 tot 1835. Hij "was er terstond op bedacht" een nieuwe kerk te bouwen. En bij die bouw deed zich, zoals pastoor Hilhorst dat honderd jaar geleden uitdrukte "het zonderlinge geval voor", dat de katholieken gedurende dien tijd in de protestantse kerk de godsdienstoefeningen hebben gehouden. Er was klaarblijkelijk van geen oecumene sprake, het woord moest, als technische term, nog worden uitgevonden en de verhoudingen tussen katholieken en protestanten waren in die tijd na de vervolging natuurlijk niet overal zo vriendelijk. Maar in Blaricum kennelijk wel. Het is leuk om dat te constateren. In 1826 is die door J.v.d.Linden gebouwde kerk in gebruik genomen en het is voor ons onbegrijpelijk, dat zo'n gebouw f 10.000,- kostte.

Hij heeft ook een eigen kerkhof aangelegd, dat in 1833 door de aartspriester Vermeulen is ingewijd. Vroeger werden de katholieken op het algemeen kerkhof begraven. Is daarmee bedoeld het kerkhof rond de hervormde kerk aan de Torenlaan ? Toch bleek het eigen kerkhof al spoedig te klein en reeds de eerste opvolger van pastoor v.d.Linden: Wijnandus van Dijk moest het "merkelijk" vergroten. Hij heeft het ook met een muur omgeven, waarvan de fundamenten onze Lambert de Koster nog wel eens extra werk geven bij het delven van een nieuw graf.

Intussen was Mgr.J.Zwijzen tot eerste aartsbisschop na de reformatie te Utrecht benoemd. Deze benoemde, toen pastoor van Dijk wegens ziekte en erge doofheid zijn ontslag had gekregen, Arnoldus ten Brink te Blaricum. Hij was tot 1857 missionaris geweest op het eiland S.Martin, West-Indië. Hij maakte plannen om een nieuwe kerk en pastorie te bouwen, maar vond veel tegenwerking bij de burgerlijke gemeente, hetgeen voor Blaricum een wonderlijke zaak is. De bouw van de

pastorie, waaraan hij tenslotte begon, viel allerellendigst uit en bovendien bleken de kosten van de bouw zonder enige schuld van de pastoor veel en veel hoger uit te vallen dan hij had gedacht. Hij heeft het zich erg aangetrokken en stierf reeds op 45-jarige leeftijd aan typhus. En deze pastoor werd opgevolgd door Gaugericus Hilhorst, die al deze wetenswaardigheden te boek heeft gesteld.

Hij was Blaricums pastoor van 1861 tot 1875. Hij was het die de veel te kleine kerk ging vervangen door een gebouw dat aan de godsdienstige behoeften voorlopig zou voldoen. Als architect werd aangezocht de beroemde Cuypers, de man die met een heel eigen stijl zovele kerken heeft gebouwd en daarenboven gebouwen als het Centraal Station van Amsterdam en het Rijksmuseum aldaar. Onze kerk is later door pastoor Jongerius aanmerkelijk vergroot, maar de oorspronkelijke toren en het priesterkoor zijn van de door Cuypers gebowde kerk nog overgebleven.

In de tijd van pastoor Hilhorst woonden er nog geen millionairs in ons dorp. Men krijgt de indruk, dat het vrijwel voor iedereen zuinig leven was. Toch wilde bijna iedereen naar vermogen meedoen aan de bouw van de nieuwe kerk.

Dat ging zo: ieder gezin verplichtte zich jaarlijks een bedrag te geven voor de bouw. Die toegezegde som wijzigde zich naar de financiële toestand van de inschrijver en liep van f 0,60 tot f 5.- Die bijdragen moesten dertig jaren duren maar zouden om de vijf jaren met een zesde verminderen.

Vier maal per jaar ging de pastoor het geld ophalen. Bij slechts weinigen vond hij onwil, bij schier allen hartelijke medewerking.

De kerkbouw werd aangenomen door W.Tielens voor de som van f 28.900,-

(Wat kost tegenwoordig een doodgewoon huis ?)

Maar wel moest men zelf de fundamenten leggen, alle steenen, kalk en zand leveren en alle span-diensten verrigten, zodat kerk en toren wel f 50.000,- zal hebben gekost. En dan kwam de meubilering nog.

In twee jaar werd een en ander afgewerkt en het Godshuis de 2e mei 1871 door aartsbisschop A.J. Schaepman plegtig ingewijd.

Tot zover pastoor Hilhorst, die wij met recht de geschiedschrijver van deze parochie mogen noemen.

Tenslotte nog iets over de piëta van Blaricum.

Zeer de moeite van het bekijken waard in deze kerk is een 15e-eeuwse piëta, omstreeks 1450 door een Vlaamse meester vervaardigd. Dit beeld werd in de 18e-eeuw in de Koedijk bij "uizen gevonden; het werd vermoedelijk in 1566 daar verborgen. Het beeld is ongeveer één meter hoog, uit één stuk vervaardigd en hol van binnsn. In de dertiger jaren is het door Jan Eloy Brom gerestaureerd. Rechts in de kerk staat het op een plaat van Gobetanger steen, die tijdens een restauratie in 1934 in de vloer van de toren van de Hervormde Kerk gevonden werd. Deze steen telt 6 kruisjes, symbool van de 6 wonden van Christus.

Bronnen: Gemeente archief Blaricum (vergaderingsbesluiten 1697-1797)

"Tussen Hei en Wel" jrg 1, no 2: blz. 13

jrg 2, no 5: blz. 7 en 8

jrg 4, no 4: blz. 21 t/m 24.

De molens van Blaricum

Een blik op oude kaarten van het Gooi leert ons dat al in 1537/38 bij Blaricum een molen stond. 1) Het was een zogenaamde standaardmolen; het enigst bekende type korenwindmolen in het Nederland van toen.

Vermoedelijk is de molen, toen de Spaanse furie over Nederland trok en ook Blaricum "geplonderd" en geschonden werd, niet aan de verwoesting ontkomen. Met zekerheid valt hierover echter niets te stellen. In 1612 is er een afbeelding gemaakt, waarop weer een molen van Blaricum voorkomt. De afbeelding is het werk van een onbekende meester, de molen is een standaardmolen. 2)

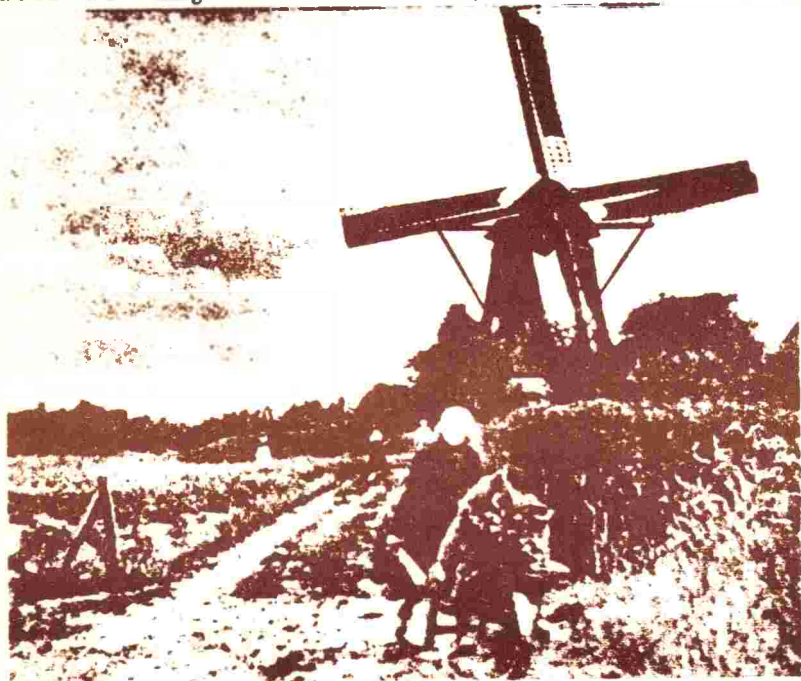
De eerste bekende schriftelijke vermelding van de molen vinden we in een transportacte van 29 april 1627, waarin het gaat over verkoop van bouwland gelegen bij de Blaricummer molen. 3)

Een transportacte van 23 mei 1652 vertelt ons over Goosen Rouweltz van Eemnes Buitendijks, die aan molenaar Willem Rutgers evenééns te Eemnes Buitendijks de rechten verkoopt op een halve molen windvrij staande te Blaricum. De ambtenaar bij deze transactie was schout Thomas Jacobz. Er wordt in deze acte geen koopprijs voor de halve molen genoemd; wel is er de bepaling, dat daar de halve molen geen huis heeft, de koper een plaats krijgt toegewezen, waar hij een huis mag gaan bouwen. Dat recht behoorde bij de aankoop krachtens de koopcedulen van 21 maart 1638. 4)

De koper van de andere molenhelft wordt niet genoemd. Wel is er een transportacte die de namen vermelden van de verkopers van die andere helft. Dat waren de erfgenamen Hendrickz, te weten Meijns, Matghen, Steffentghen en Bertghen Hendrikz. Dezelfde bepalingen in deze acte als in de vorige gaven ook de koper van deze molenhelft het recht van het bouwen van een woning op een daartoe aangegeven plaats. Met dien verstande dat deze koper uit twee aangewezen terreinen keus kon maken. De acte is niet gedateerd, maar aan te nemen valt dat deze stamt uit de zelfde tijd (1652) als de hiervoor aangehaalde. 5)

Uit het jaar 1663 is opnieuw een transacte bekend. Op 20 oktober verkoopt dan namelijk molenaar Gerbert Cornelisz weer één molenhelft. Eigenaar van die helft wordt dan de Blaricummer Adriaen Lamphensen. Hij moest *f* 1600.- ter tafel brengen, waarvan volgens de acte *f* 300,- voor het onroerende gedeelte werd berekend en de rest *f* 1300.- bestemd was voor het roerende deel, wat voor dat deel dan zeker een groot bedrag genoemd kan worden. Verder is eigenaardig en zeer vermeldenswaard, dat de koper zijn nieuwverworven bezit nog diezelfde dag weer van de hand doet aan Jan Gerretsen van Alphen, voor hetzelfde bedrag en onder dezelfde condities.

Schout Thomas Henvliet was deze dag de rijksambtenaar.
6) Acht maanden later 13 juni 1664 wordt Jan Gerritsen eigenaar van heel de molen, door de aankoop van de nog resterende helft, tot die datum toe het bezit van de Blaricumse molenaar Willem Jansz Deelen. 7) Was er tot nutoe geen sprake van een windbrief, in 1666 wordt er door Jan Gerretsen een dergelijk document aangevraagd. Dat werd noodzakelijk, toen hem via de deurwaarder van het kantoor Kennemerland het verzoek bereikte het bewijs van windvrijdom te tonen. Recht op windvrijheid zou tot dan toe verleend zijn door de Baljuw van Gooiland, maar bewijs hiervan viel

Rondzeiler, zeskanter Korenmolen

niet te leveren, door géén van de Gooise molenaars overigens. Op de aanvraag van Jan Gerretsen van een windbrief, bracht de rekenmeester der domeinen advies uit aan de graaflijke-rekenkamer van Holland. Het advies luidde: de Blaricummer molen een windbrief verlenen tegen gelijke jaarlijkse condities als

die welke voor de andere Gooise molenaars golden. Windrecht werd verleend in erfpacht en op erfpachtsrecht, tegen betaling van 7 ponden per jaar, welk bedrag aan de rentmeester van Kennemerland ten behoeve van de grafelijkheid moest worden voldaan. De Blaricummer molenaar moest betalen met terugwerkende kracht vanaf 1 oktober 1665. De windbrief werd verleend op 5 oktober 1666.

De windbrief vermeldde in de bloemrijke taal van die dagen onder andere de bepaling "dat noch menschen, noch beesten dezelve meulen conne beschadicht werden, ende enige schade off ongeluck geschied".

Dit waarschijnlijk ter beveiliging van mens en dier in de nabijheid van de draaiende molen. 8)

Dertig jaar nadien in januari 1695 verlenen de staten van Holland aan Brant Pietersz (Craaijcamp) korenmolenaar te Blaricum, een vergunning voor het bouwen en in gebruik nemen van een grut-rosmolen. De molenaar kon uit de inkomsten van alléén de korenwindmolen zijn gezin niet onderhouden. De Stichtse molenaars namen door het malen van boekweit, veel van zijn klandisie weg.

De aanvraag tot de bouw van een grutmolen beoogde dan ook de verruiming van de molenaars levensstandaard. Tegen betaling van 8 ponden per jaar werd hem de vergunning verleend. 9)

In 1725 vindt er weer een verkoop van de molen plaats. Als gemachtigde van molenaar Brant Pieterz Craaijcamp trad een heer Gerrit de Graaf uit Loosdrecht op. Als schout fungeert dan Gerrit Duerkant. Op 1 november 1725 gaat de molen blijkens de acte over aan Willem Cornelisz Verwer.

De molen met alles erop en eréén, d.w.z. met zijn zeilen, touwen en billen (molenstenen), ging voor de hand voor f 900.- 10)

Processtukken uit de schepenrol van Blaricum van die tijd maken dat duidelijk- Na veel vijven en zessen komt het dan op 24 januari 1728 tot een verklaring van de erfgenaam Brant Pietersz Craaijcamp, dat de f 900.- volkomen voldaan zijn, ruim twee jaar na het tekenen van de koopacte. 11)

Nog een opmerkelijk feit in de geschiedenis der molens. Uit het transportregister van Blaricum vernemen we dat in het jaar 1757 de erfgenamen van Willem Cornelisz Verwer hun molen als speciaal onderpand stellen, ten behoeve van het gemene land (Staten van Holland en Westfriesland) tegen een bedrag van f 500.- Er is een verklaring van schout en schepenen van Blaricum, dat de kinderen (molenaars) Verwer de molen vrij in eigendom bezaten. 12) Vanwaar dan de noodzaak van dat in onderpand stellen ? De geschiedenis vermeldt het verder niet.

De oudste kadasterkaart van + 1830 geeft de juiste plaats van de molen weer: op de bouwvenen, waar nu de eerste en tweede Molenweg bij de Schapendrift samen komen. 13) Ooit moeten daar eens twee molens hebben gestaan, weten Blaricummers van nu te vertellen. Bij afbraak van de éne vielen de stofwolken waar te nemen tot aan Eemnes. Er kan dus gesproken worden "van der éeuwen stof" war het een oude molen betref.

Het is inmiddels rond 1875: de laatste molen van Blaricum begon aan zijn eeuwenoud bedrijf. De geschiedenis van deze oude dorpsmolen is eigenaardig. In zijn kop stond het jaartal 1759 vermeld, (in dit jaar was de molen in opdracht van de eigenaar van Drakenburg bij Baarn gebouwd) maar pas in + 1875 vond hij zijn standplaats in Blaricum. (zie: T.Pluim "Uit de geschiedenis van Baarn" en "Het Rotterdamse Nieuwsblad" van 28 jan.1925).

Zelden had een korenmolen passender omlijsting. De 18e-eeuwse zeskanter stond op een graswalletje omringd door struikgewas. Vlak bij de akkers die de producten moesten leveren voor het maalbedrijf.

Helaas was er van productie in de jaren twintig van deze 20e eeuw geen sprake meer. De molen verkeerde in een toestand van groot verval. Aan de Gooi en Eemlander van november 1924 ontlene we over dit verval het volgende relaas: "Boven het stenen onderstuk van 2½ á 3 meter was de zeskant rietgedekt. Nog steeds in het bezit van zijn vier wieken, waarvan er slechts één in behoorlijke staat verkeerde. Waar ook

één der schuine balken van het kruiswerk losgelaten was, bood het geheel een zeer desolate aanblik, nog verergerd door de grote gaten in het rieten molen-
vacht; waardoorheen regen en wind vrij spel hadden. Blootgesteld aan alle weersomstandigheden lagen tegen de westmuur vijf molenstenen, die eens hun zo nuttig werk verrichtten. Er naast zwaar verroest de hoepels. Vrije toegang voor iedereen die dit wenste daar elke deur of gesloten ingang ontbrak. Ondanks dit trieste geheel viel toch nog de solide bouw van eeuwen her waar te nemen voor wie zich de moeite getroost een blik te werpen in de ronde kap met zijn reusachtige as en tandwiel".

In deze jaren is hij niet meer in het bezit van een molenaar, maar van twee in het buitenland vertoevende dames. Deze dames kochten voor het bedrag van f 4500.- de molen van de laatste exploitant, de heer Puijk. Dat bedrag was te hoog, jammer genoeg voor twee familieleden van de heer Puijk. Jammer omdat in geval van lagere aankoopprijs de molen waarschijnlijk in bedrijf zou zijn gebleven, met de wind als natuurlijke krachtbron.

De dames eigenaressen kwamen waarschijnlijk al gauw tot de slotsom dat het bezit van de molen plus grond van weinig betekenis was in die tijd.

Plannen om de molenromp in te richten als woonhuis kwamen niet ver.

Zeker zou in die dagen een zodanig verblijf zeer eigenaardig gevonden zijn.

Het plan stuitte dan ook op gegronde bezwaren bij gemeentebestuur en schoonheidscommissie, die niet verder gingen dan toestemming voor ramen in de gaten van de rietvacht. Het kwam niet verder dan tot juli 1927. Op 6 juli verschijnt er dan bij burgemeester en wethouders een brief van een der dames (meij. Virieu-Fusstner) dat de molen is verkocht aan G. Jacobs.

Er zijn herhaaldelijk pogingen ondernomen tot het redden van de aloude wiekendraaier. Onder andere de stichting "Blaricums-Belang" heeft er veel werk voor verzet. Zij vond overal veel belangstelling voor zijn oude dorpsmolen, maar financiële steun was gering. De in 1923 opgerichte vereniging "De Nederlandsche Molen", de A.N.W.B. en de vereniging "Heemschut" zegden gezamenlijk f 300.- voor restauratie, en op een rijkssubsidie van f 350.- kon eveneens gerekend worden. Met verdere toezeggingen o.a. van Stad en Lande van Gooiland (f 100.-) en een gift groot f 200.- van een onbekende, kwam men tot een totaal bedrag van f 950.-. Dat was niet veel gezien de restauratiekosten.

De aankoopkosten plus algehele restauratie en het weer bedrijfsklaarmaken van de molen zouden een bedrag vergen van f 6450,-. Het waren wat de molen betreft moeilijke tijden voor "Blaricums Belang". De meeste leden van de stichting, waaronder Victor E. van Vriesland, zagen het belang van het behoud van de molen als een groots monument voor Blaricum in. Daarom werd tot aankoop besloten.

Even leek het erop alsof ook 'n andere koper de molen wilde hebben. Dat was toen in de zomer van 1925 meerdere Gooise couranten een wonderlijk bericht in hun kolommen hadden. Een tourist uit Amerika, woonachtig in het grootstedse New-York, toonde grote belangstelling voor souvenirs uit het land van kaas en klompen. Hij trad in onderhandeling over aankoop van de Blaricumse korenmolen, zo vermeldde o.a. De Bel van 28 augustus 1925. De goede man wilde de molen opnieuw laten draaien op zijn landgoed aan de Hudson. 't Is er niet van gekomen. Om allerlei redenen, vooral van financiële aard. bleef de molen in

De "Kolonie" in Blaricum

In Blaricum dat van alle Gooise dorpen zijn oude karakter het best heeft bewaard, onder meer door zijn vele antieke Saksische boerderijen in een beschermd dorpsgezicht, leeft nog bij enkele inwoners van de oudste generatie de herinnering aan de "Stichting Internationale Broederschap", meestal zonder meer de "kolonie" genoemd. Deze stichting had driekwart eeuw geleden de bouw van enige tientallen vrijstaande huisjes in het gebied aan weerszijden van de Torrenlaan nabij de oude Ned.Herv.kerk ten gevolge, en was ontstaan uit een christelijk-anarchistische beweging, waartoe o.a. idealisten als Felix Ortt en Jacobus van Rees behoorden.

Van Rees was een vermogend man en hoogleraar in de histologie aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam. Hij dient gezien te worden als de eigenlijke oprichter van de kolonie. Felix Ortt, ingenieur in rijksdienst, toonde minder drang tot daden, maar heeft jaren lang de beweging met zijn pen gediend. Hij schreef de romans "Het beginsel der liefde" en "Felicia, het boek der vervulling" en publiceerde tientallen artikelen en brochures, waarin hij zijn beginselen onder de aandacht van vele bracht.

Kolonisten in het lupineveld.

In het tweemaal per week verschijnende tijdschrift "Vrede", waarvan redactie en administratie enige jaren in Blaricum gevestigd waren, schreven idealistische predikanten als dr. Louis A. Bähler, A. de Koe, S. C. Kylstra, later ook N. J. C. Schermerhorn en Menno Huzinga over de toen reeds veel gelezen Russische schrijver graaf Leo Tolstoj, Laotz, Thomas à Kempis en Franciscus van Assisië. Beziield van een waarachtig christelijk geloof, verzetten deze radikale predikanten zich tegen de armoede in hun gemeenten en de daaruit voortkomende ellende onder de mensen. Anders dan de orthodoxe en de links-socialisten meensen zij, dat slechts verbetering van de menselijke persoonlijkheid tot een hogere en meer rechtvaardige maatschappijvorm zou kunnen leiden. Niet een hervorming van de samenleving door de staat van boven af opgelegd, maar de opvoering van de individuele mens tot grotere hoogte, uit eigen kracht en overtuiging, zou tot een waarlijk christelijke samenleving leiden. Van Rees was een kleine man met een baardige profetenkop en eigenaardig heldere ogen. Hij hield ervan om in het openbaar te spreken, was buitengewoon actief en er voortdurend op uit zijn idealen een praktische vorm te geven. Hij was een mensen- en vooral ook een kindervriend, steeds voor andere in de weer, zonder enig eigenbelang en zonder zichzelf ooit te ontzien. In navolging van Tolstoj was hij een overtuigd geheelonthouder en met enige van de hiervoor genoemde predikanten blies hij de wat verflauwde geheelonthoudersbeweging door het oprichten van de Algemene Nederlandse Geheelonthouders Bond (ANGOB) nieuw leden in. Geheelonthouding achtte hij pas van wezenlijke betekenis als ook het roken nagelaten werd en men zich het eten van vlees ontzegde. Hij was een tegenstander van proefnemingen op dieren en vivisectie was daarom in zijn laboratorium verboden. Als een vrije geest was hij wars van veel bestaande opvattingen: hij verfoeide het gezag van de staat, die slechts kon blijven bestaan bij de gratie van legers. De staat was een instelling van de bezittersklasse, die zich door hebzucht had verrijkt. Uit dien hoofde

was hij ook een overtuigd anti-militarist en voorstander van dienstweigering. Het ligt in de rede dat Van Rees' gedachten uitgingen naar een meer ideale maatschappij bv. in de vorm van een kolonie, waar de grond het eigendom zou zijn van allen, die er op leefden en werkten. De opbrengst zou allen toekomen en niet enkelen, die alleen maar op hun eigenbelang uit waren. Niet langs partementaire weg en via politieke partijen, die de door hem verfoeide klassenstrijd verkondigden, maar door aankoop, zouden de bewerkers de gezamenlijke eigenaars worden. Iedereen zou naar zijn vermogen aan het bearbeiten van de grond mee werken, hetzij door veldarbeid, hetzij door op de grond te stciten bedrijven. In eensgezinde arbeid, niet gebaseerd op het verwerven van steeds meer geld, maar op vreugde tot de arbeid ten nutte van het algemeen belang. Zou er winst worden gemaakt, dan moest die niet aan de werkers worden uitgekeerd, maar gebruikt worden voor de aankoop van nieuwe gronden en voor de aanschaf van nieuwe productiemiddelen. Aldus zouden steeds meer terreinen aan het particuliere grondbezit worden onttrokken.

Van Rees en zijn medestanders hebben inderdaad een kolonie opgericht en riepen de Stichting Internationale Broederschap in het leven, die door schenkingen een bedrag van f 20.000.- bijeen wisten te brengen, waarvoor aan de Torenlaan in Blaricum een terrein van 10 ha slecht bouwland en eikenhakhout werd gekocht. Terwijl de aktieve deelnemers in de "kolonie" voorlopig een boerenwoning in Laren betrokken, werd aan de Torenlaan - toen nog niet verhard - begonnen met de bouw van een gemeenschaps-huis (ongeveer ter hoogte van het tegenwoordige gebouw De Beukelaar), dat in januari 1900 onder de kap was. Ondertussen waren de kolonisten bezig met het spitten van de grond, die hen een bestaan moest verzekeren. Voor de meeste kolonisten was dit volkomen ongewoon werk, slechts één boerenarbeider had daar echt verstand van. Met pijnlijke ruggen en beblaaarde handen moesten de mensen tot vier dm diepte spitten om bruikbaar akkerland te bereiken en zelfs

tot 12 dm diepte om tot goed akkerland te komen. Het vergruizelen van de dieper liggende oerlaag, waardoor lucht en water konden doordringen was bovenmenselijk zwaar.

Eén predikant van de hiervoor genoemde radikale dominees was tot de kolonie toegetreden, het was S.C. Kylstra uit Rottevalle. Wat later kwam S.Berman, die zijn betrekking als burgemeester van Schagen had opgegeven om zich met vrouw en kinderen aan zijn idealen te wijden. Hij ging niet wonen in het gemeenschapshuis, maar betrok een huis in Laren. Deze man werd de administrateur van de kolonie. Tot de medewerkers behoorden een sigarenmaker, een bakker en enkele handarbeiders met hun vrouwen en kinderen. Kielstra was niet formeel, maar wel feitelijk de leider van de kolonie. Op zondag 17 juni 1900 werd

het gemeenschapshuis door hem met een bezielende toespraak ingewijd. Hij zag het oprichten van de kolonie als een daad van liefde en socialisme, wees op de grote noden in de wereld en naar de geldzucht, waaruit zoveel slechts voortkwam.

In het gemeenschapshuis, waar de meeste kolonisten gingen wonen, beschikten de gezinnen over een zit-

en een slaapkamer, beide 2 x 4 m groot. De vertrekken waren door houten wanden van elkaar gescheiden en waren daardoor buitengewoon gehorig. De kamertjes waren ingericht met wat zelf meegebrachte meubelen. De dagindeling was als volgt: de mannen gingen iedere morgen om half zes aan het werk tot een bel werd geluid, waarop allen zich om zeven uur aan het gemeenschappelijke ontbijt verenigden. Het maal was sober en bestond uit bruin brood dat maar voor een deel met plantenboter was besmeerd. Er werd dan een half uurtje gepauzeerd, waarin voorgelezen werd. Om tien uur werd koffie geschonken, het middagmaal was om twaalf uur, de thee om drie uur en de avondbroodmaaltijd werd gebruikt om zes uur. Zoveel mogelijk werden bij het avondbrood van te voren geschilde vruchten rondgedeeld. In de gemeenschapszaal zaten een 25 mensen bijeen aan een lange houten tafel. De kinderen gingen naar de openbare school in Blaricum. Al wat geen vader of moeder was, werd met oom en tante aangesproken. Professor van Rees bemoeide zich maar zelden met de dagelijkse gang van zaken, maar was altijd aanwezig bij de wekelijkse besprekingen. De theosoof George Enzlin werkte in de eigen bakkerij van de kolonie en ging zich weldra toeleggen op het maken van sportbeschuiten, die ook buiten de kolonie een veel gevraagd artikel werden. Het blad "Vrede" kwam over uit Den Haag en werd ondergebracht in een eigen gebouw waarboven een paar kamertjes voor kolonisten waren. De drukkerij waar ook Berman en Ortt werkten leverde uitstekend werk, dat algemeen geroemd werd. De grote moestuin weldra met een druivenkas, het geteelde fruit, groenten en tomaten, leverden een behoorlijke opbrengst. Met de verkoop van brood en beschuit en met de verdiensten van de drukkerij wist men zich na vrij korte tijd te bedruipen. De kolonisten liepen op blote voeten met sandalen en droegen allen werkkleding. Aan hun kleding was niet te zien of zij gestudeerde mensen of arbeiders waren.

De oorspronkelijke bevolking van Blaricum vond het maar vreemde mensen en begreep niet veel van wat er met de kolonisten aan de hand was.

Ze hadden al heel gauw gezien dat onder hen maar één boer was en zij hadden zich verwonderd, dat men de tuinen op zulk een slechte grond had aangelegd. Het leven in de kolonie is de meeste deelnemers niet meegevallen, het was een hard en sober bestaan. De gehorige kamers achtten ze een bezwaar en omdat in de gesprekken meningsverschillen aan de dag traden, liet de stemming ondanks alle idealisme wel eens te wensen over. Er werd zwaar gediscussieerd of nieuwe gegadigden al dan niet toegelaten moesten worden, o.a. over het echtpaar Tjerk en Trui Luitjes, dat zich spottend over de christelijke beginselen van Kylstra uitliet. Het onderlinge misverstand leidde er toe dat sommige kolonisten vertrokken en nieuw aangekomenen bleken niet altijd een aanwinst te zijn. Het is maar al te goed verklaarbaar dat velen er naar verlangden vrijer te zijn dan in het koloniehuis en dat sommigen, meestal onderleiding van Luitjes, er toe overgingen elders op het terrein van de kolonie een eigen huisje te bouwen. Zelf had Luitjes zich een huis gebouwd op de hoek van de Noolse weg en de zandweg die naar de Torenlaan liep. Ook Kamstra vestigde zich langs de zandweg en begon er een fabriekje van bedden en meubelen. Nog lang werd deze zandweg de Luitjeslaan genoemd, maar werd later in Professor van Reesweg omgedoopt. Een reeks woninkjes van vroegere kolonisten is nog steeds op de vroegere terreinen van de Internationale Broederschap te vinden.

Vermoedelijk zou de kolonie het nog wel enige jaren hebben uitgehouden als de grote spoorwegstaking van 1903 niet tot het partijkiezen van sommige kolonisten voor de stakers had geleid. Toen in het Gooi het gerucht ging dat men tot daadwerkelijke steun aan de stakers had besloten en dat het plan was de spoorbaan van de Gooise Stoomtram op te breken, waardoor de oorspronkelijke bevolkingen van Blaricum en Huizen zich in hun bestaan bedreigd zagen, werd de toestand kritiek. De katholieke boeren van Blaricum en de orthodox-protestante vissers van Huizen hadden de "onzedelijkheid" van de kolonisten allang

(zie vervolg pag.67)

Blaricum: dorp van schoonheid en kunst

Het was omstreeks het jaar 1870, toen de gevierde kunstschilder Jozef Israëls door niet meer te achterhalen oorzaken in het Gooi terecht kwam. Hoe hij er gekomen is, weet men niet maar het moet wel een ingewikkelde en moeizame tocht zijn geweest want van min of meer regelmatige verbindingen met de Gooise dorpen was nauwelijks sprake. Had hij de tocht vier jaar later gemaakt, dan had hij het heel wat eenvoudiger gehad, want toen reed er een treintje van Amsterdam naar het weversdorpje Hilversum !

In elk geval was de tocht van hem een ontdekkingsreis, want hij ontdekte de schoonheid van een gebied, dat "het vergeten land" werd genoemd. Hij doorkruiste het fraaie landelijke gebied dat hij bewonderde om de ongereptheid en eenvoud en maakte er schetsen, voornamelijk van de bevolking en de interieurs van hun sobere behuizing. Slechts enkele malen is hij er terug geweest, maar de enthousiaste verhalen die hij over dit land vertelde aan zijn collega's hadden tot gevolg, dat deze er hun licht gingen opsteken.

Zo ontstond er in het Gooi in vrij korte tijd een schilderskolonie met als trefpunt het kroegje van het tegenwoordige hotel Hamdorff in Laren. Dit was in die dagen nog een uiterst eenvoudig etablissement dat de naam "De vergulde Postkoets" droeg. Vanzelfsprekend vestigden een aantal zich rond dit trefpunt, want schilders - waar ook ter wereld - houden van praten over kunst onder een gezellige borrel of een goed glas wijn en - als de beurs dit dragen kon - van feestelijk eten en drinken !

Laren was mooi en het kroegje aan de door hoge bomen overschaduwde Brink bood gezelligheid en vertier. Maar enkele kilometers vandaar, bereikbaar over een zandweg lag Blaricum.

Blaricum was nauwelijks een dorpje te noemen. Het was meer een verzameling huisjes, boerderijtjes en

een kerk, als het ware met losse hand willekeurig neergestrooid in het vaag heuvelachtige landschap.

De rode bakstenen topgeveltjes en laag doorlopende rieten daken vormden een wondermooie eenheid met dit landschap. Een Brink was er niet, evenmin een kerkplein of echt centraal punt, maar zandweggetjes die zich als gouden linten van huis tot huis slingerden leken de kleine gemeenschap bijeen te houden. In de vroege morgen hing de dauw als een vage sluier over dit lieflijke dorpje en de velden, akkers, bossen en paarsbruine heidevlakten, waarin het gevat was.

Met het klimmen van de zon losten de nevelen zich op en onder de diepblauwe hemelkoepel werden alle kleuren intens diep en weelderig als was dit land het palet van de Schepper, die alle kunstenaars inspireert en ten voorbeeld is. En dan was er de stilte; slechts doorbroken door de trage doffe stap van een paard op de zandweg, het kakelen van een kip of de kreet van een spelend kind.

Er was rust en stilte in Blaricum, de bescheiden parel van het oude Gooi, nog door geen vreemdelingen bezocht. Het was een ware lusthof voor de kunstenaars, die het schilderden in alle stemmingen en seizoenen, die de bevolking vereeuwigden en het typische oude Gooise interieur met de open schouw en het laag invallende licht voor het nageslacht in hun werken vastlegden.

Mag het kroegje in Laren het trefpunt zijn gebleven, vele der kunstenaars hebben in Blaricum gewerkt en ook gewoond. In 1899 schilderde Co Breman er zijn zonnige "Boerenerf". Nog eerder, in 1895 maakte de Larense graficus Toon de Jong er in opdracht van kunsthandel Van Harpen zijn ets "Oud-Blaricum". W.G.F.Jansen schiep er zijn prachtige landschappen waarvan er later door een brand in zijn atelier helaas veel verloren zijn gegaan.

Johan Meijer heeft er tot zijn dood gewerkt en gewoond en vele van zijn stemmige doeken zijn een hom-

mage aan de schoonheid van het Gooise land.

Een aantal der schilders toonde in hun werken een grote gebondenheid met hun directe omgeving, doch er waren er ook, die zich minder absoluut gebonden voelden al verkozen zij dit inspirerende rustige land als hun woongebied.

Jacob Dooyewaard, een van de succesvolle interieurschilders heeft ook veel elders gewerkt doch woonde tot zijn dood in Blaricum in het fraaie huis "De Zeven Linden" waar nu nog zijn broer Willen woont, na een veelbewogen leven van reizen en schilderen in vreemde landen.

De Amerikaanse kunstenaar William Singer Jr, stichtte er het huis "Nederheem" dat sedert kort in gebruik is genomen als gemeentehuis doch waar hij in zijn tijd zijn gasten ontving en culturele- of muzikale bijeenkomsten organiseerde.

Blaricum herbergde gedurende de bloeitijd van het artistieke leven in het Gooi een aantal levendige - maar ook contrasterende - kunstenaars, waarvan verscheidene ook nu nog een grote naam hebben in ons land en daar buiten.

Om er enkelen te noemen: Otto van Tussenbroek, Frans Deutmann, Bart van der Leek en Raoul Hynckes. Minder algemeen bekend, maar zeker niet van belang ontbloot was het werk van de vele jaren in stilte en bescheidenheid werkende kunstenaars Lou Loeber. Nu - reeds hoog bejaard - is haar kunst ontdekt en wordt haar sterk persoonlijke interpretatie van het natuurbeeld bewonderd.

Jarenlang heeft in Blaricum een man rondgelopen, gekleed in een donkere pij - een boetekleed. Hij heeft altijd in kommervolle omstandigheden geleefd en in conflict met zich zelf en de maatschappij. Hij heette Van Rijn en schilderde, maar zijn werken werden door de Gooise meesters niet hoog aangeslagen. Hij verkocht zelden en dan nog tegen zeer lage prijsjes en één van zijn begunstigers was de collectioneur Slijper.

Na diens overlijden kwamen een groot aantal werken van deze zonderlinge schilder naar voren en bleek, dat hij interessante en soms sterk boeiende werken had vervaardigd.

Willem van Nieuwenhoven schilderde er zijn fraaie boerentypen op de grens van impressionisme en romantiek. Sal Meijer, onder de Gooise collega's "de zondagschilder" genoemd werd tijdens zijn leven te weinig gewaardeerd, doch de erkenning van zijn werken is nu gestadig groeiende.

Blaricum herbergde tot voor kort nog vele schilders met sterk uiteenlopende artistieke opvattingen. De tijs gaat voort, de artistieke glorie van het Gooi is verleden tijd geworden; de kunstenaars van die periode zijn vrijwel allen heengegaan naar daar, waar men niet van terugkeert.

Han Hulsbergen, de experimentele kunstenaar met de eeuwige jeugd was de "jongere" generatie, is nu al reeds "oudere" generatie geworden.

Het Gooi is veranderd, de tijd heeft de bakens verzet en het belangrijke van dit gebied ligt nu bij de aanwezigheid van centra van wereld-omspannende media als radio en televisie. Dit - en het daarmee gelijk opgaande open leggen van het Gooi veranderde ook het landschappelijk aanzien van dit gebied aanmerkelijk.

Hilversum groeide uit tot een radio- en t.v.stad, Laren is een landelijk woonoord geworden en in het oude kroegje van Hamdorff zijn het niet meer de schilders die er domineren, er hun bijeenkomsten en feesten houden !

Nog komen er de schilders van onze generatie en enkele ouderen, maar hoelang zal dit nog duren ?

Opmerkelijk is evenwel, dat de opmars van het modernisme het minst voortgang heeft gemaakt in Blaricum. Zeker, ook daar is veel veranderd, dat is niet te voorkomen, doch daar is de sfeer van driekwart eeuw geleden nog te proeven in de rust en het nog tamelijk ongeschonden landschappelijke beeld.

De Tafelberg

Deze dankt zijn naam aan de stenen oriënteringstafel die de Amsterdamse ontvanger Uytenbogaert daar liet plaatsen ten behoeve van zijn jachtgezelschappen. In 1667 had deze uytenbodaert het schaarrecht op de meent en de heide in de omgeving van Blaricum verkregen.

Op de kaart van de Wit van omstreeks 1685 heet deze plek nog Ontfangerstafel.

Men noemde de Tafelberg vroeger ook wel Kooltjesberg. Deze naam duidt wellicht op de aanwezigheid van vele koolmezen. Dat de Huizer vissers hier houtskoolvuren ontstoken zouden hebben als een bakken voor hun schepen op zee lijkt onwaarschijnlijk. Immers, indien ze dit deden zouden ze zeker een van uit de zee meer zichtbare plaats hebben genomen, dichterbij huis b.v. de Aalberg of de Kerkenberg. Deze "berg" is een overblijfsel uit de ijstijd, die in later tijd kunstmatig is verhoogd.

Gezicht op de uitkijktoren.

Wat de oriënteringstafel betreft, deze was in de loop der eeuwen verdwenen. In 1915 vond men bij opgravingen deze zwaar beschadigd in stukken terug. Nadat op de berg verschillende uitzichttorens waren gebouwd, werd in 1934 op initiatief van burgemeester J.J.Klaarenbeek door de bekende Gooise architect Wouter Hamdorff een uitzichtplatvorm ontworpen, dat hetzelfde jaar tot stand kwam. Een reservoir van het waterleidingbedrijf werd tevens in de berg ingebouwd. Dit platvorm werd een succes, ofschoon de te smalle wenteltrap bij druk bezoek weleens moeilijkheden opleverde.

Tijdens de laatste oorlog werd op het platvorm door de bezetter een mitrailleur-uitkijkpost opgericht. Na de bevrijding bleek het geheel zodanig beschadigd te zijn, dat het gevaar voor de veiligheid opleverde zodat het in 1947 werd afgebroken.

P.Comello, Blaricum

Vroege Amsterdammers in het Gooi

Tegelijkertijd met het opgravingswerk aan het huis Ruysdael heeft Ir. P.M.Vrijlant een onderzoek verricht naar de eigenaars en bewoners van het voormalige slot. In een van de volgende nummers zult u de resultaten van zijn onderzoekingen kunnen lezen.

Red.

Inmiddels had de vereniging "De Holl.Molen" begin 1925 over de kosten van herstel van de molen een rapport laten opmaken. Deze kostenraming was van de Dekker, "molenbouwer" uit Hazerswoude, en bevatte de volgende specificatie:

Firma Gerrit Wijnveen uit Voorthuizen	f 2470.-
Leveranties herstel wieken	" 80.-
Diverse smidswerken	" 150.-
Alle buitenschilderwerken	" 200.-
Herstel rietbedekking	" 250.-
Div.als betonvloer nieuwe zolder, kozijnen,ramen,deuren,trappen,enz.	" 800.-
en onvoorzien	" 800.-

totaal f 4000.-

Tijdens alle werkzaamheden van "Blaricum's Belang," gemeentebestuur, "De Hool.Molen" enz. ten behoeve van de Blaricumse molen vernemen we niets meer van beide dames, die dan toch nog steeds eigenaressen moeten zijn blijkens de ontvangen brief van 6 juli 1927. Waren zij dus onkundig van alle inspanningen? Het lijkt er wel op, als we in een brief van 18 mei 1926 van het gemeentebestuur aan de vereniging "De Holl.Molen" lezen, dat afgezien wordt van verdere stappen tot behoud van de korenmolen. Dat was in verband met plannen tot bouw van woningen in de directe nabijheid van de molen. Hierdoor zou te veel belemmering kunnen ontstaan in de onontbeerlijke windvang voor het molenbedrijf. 14)

Hiermee was het lot van de ééns zo stoere zeskanter bezegeld. Hij viel onder de slopershamer in't voorjaar van 1928. Een lege plek achterlatend in het hart van menig wandelaar, die van hieruit zo'n prachtig gezicht had op een deel van het Gooise landschap.

G.S.Koeman-Poel, Zaandam

Aantekeningen:

- 1) Jasper Adriaanz kaart van het Gooi en aangrenzende gebieden; zie afbeelding D.Th.Enklaar, deel 1 van de Geschiedenis van Gooiland op blz.131,133 gedateerd 1537/38 of eerder.

- 2) "Konstplaat 252" uit Kabinet van Ned. outheden en gezichten; vervat in 300 konstplaten, verzamelt, getekent en in't koper gebragt door den konst-ryken Abraham Rademaker, dl.II (1725).
- 3) Uit het Oud-Rechtelijkarchief aanwezig op het Rijks-archief te Haarlem in.nr.3066 blz.170
- 4) als 3) inv.nr.3266a blz.97
- 5) als 3) inv.nr.3266a blz.99
- 6) als 3) inv.nr.3232 blz.168,169
- 7) als 3) inv.nr.3232 blz.174
- 8) Uit het archief van de Grafel.Rekenkamer op het Alg.Rijksarchief te 's'Gravenhage inv.nr.226
- 9) als 8) inv.nr.241 óók (minuut-appointement)
- 10) als 3) inv.nr.3254 blz.40
- 11) als 3) inv.nr.3254 blz.92,93
- 12) als 3) inv.nr.3258 blz.66
- 13) Gemeentewerken Blaricum
- 14) Bescheiden uit de jaren 1924-1927 aanwezig in het archief v.d.vereniging De Holl.Molen, onder portefeuille Blaricum

- o -

(vervolg van pag.62)

Nog altijd zijn er de smalle kronkelende weggetjes, nu met klinkers geplaveid, maar soms nog wel de zandpaden, die de oude schilders zo bekoorden.

Nog wonen er oude schilders als Jan Voerman Jr., maar de oudste van hen is Henry van Os-Delhez, de mentor van het Gooise schildersgilde, die op 20 oktober zijn 95e verjaardag hoopt te vieren !

Hij kan nog vertellen van de glorietijden van het Gooise schildersleven, van de feesten, die soms hun slot vonden in de Blaricumse Rotonde of het "Paviljoen"; een reeds lang verdwenen bouwseltje, staande op een hoog punt en vanwaar men een prachtig uitzicht had op het omliggende land.

Het had een achtenswaardig verleden, want het schijnt in bezit te zijn geweest van Koningin Anna Paulowna en van Koningin Sophie. Vorstelijke personen verbleven er toen of gebruikten er de thee.

Geruime tijd heeft het nog "Het Theehuis" geheten

maar later waren er wel meer drankjes dan thee te nuttigen!

Vandaar dat toen de gelagkamer - waar de oude portretten van vorstelijke personen hoofds neerkeken op de feestenden - gaarne bezocht werd door de leden van de schildersbent.

Een oude schilder - die het weten kon - vertelde mij eens, dat men de ochtend na zo'n feest ontdekte dat de windwijzer niet meer de top van het gebouw-tje sierde: Volgens de overlevering zou één der feestende kunstenaars om een weddenschap de windwijzer in zijn eentje naar beneden gehaald hebben! Wie deze overmoedige geweest is kon - of wilde men mij niet vertellen, maar een feit is dat het ding weg was en tot nu toe onvindbaar is gebleven! Reeds lang is ook het paviljoentje verdwenen en er is veel veranderd rond Blaricum.

Maar nog altijd is deze kleine plaats de parel van het Gooi en een wandeling door de rustige laantjes en kronkelende paadjes roept herinneringen op en betekent zich in de vrije natuur opgenomen te voelen. Laten wij ernaar streven dat landschappelijke zo gaaf mogelijk te houden zodat wij ons nog ergens één met de natuur kunnen voelen.

De natuur waardoor, waarvan en waarin wij leven beschermen, betekent zelfbescherming en erkenning van haar grote waarde voor ons mensen.

Jan P.Koenraads, H sum.

(vervolg van pag.58)

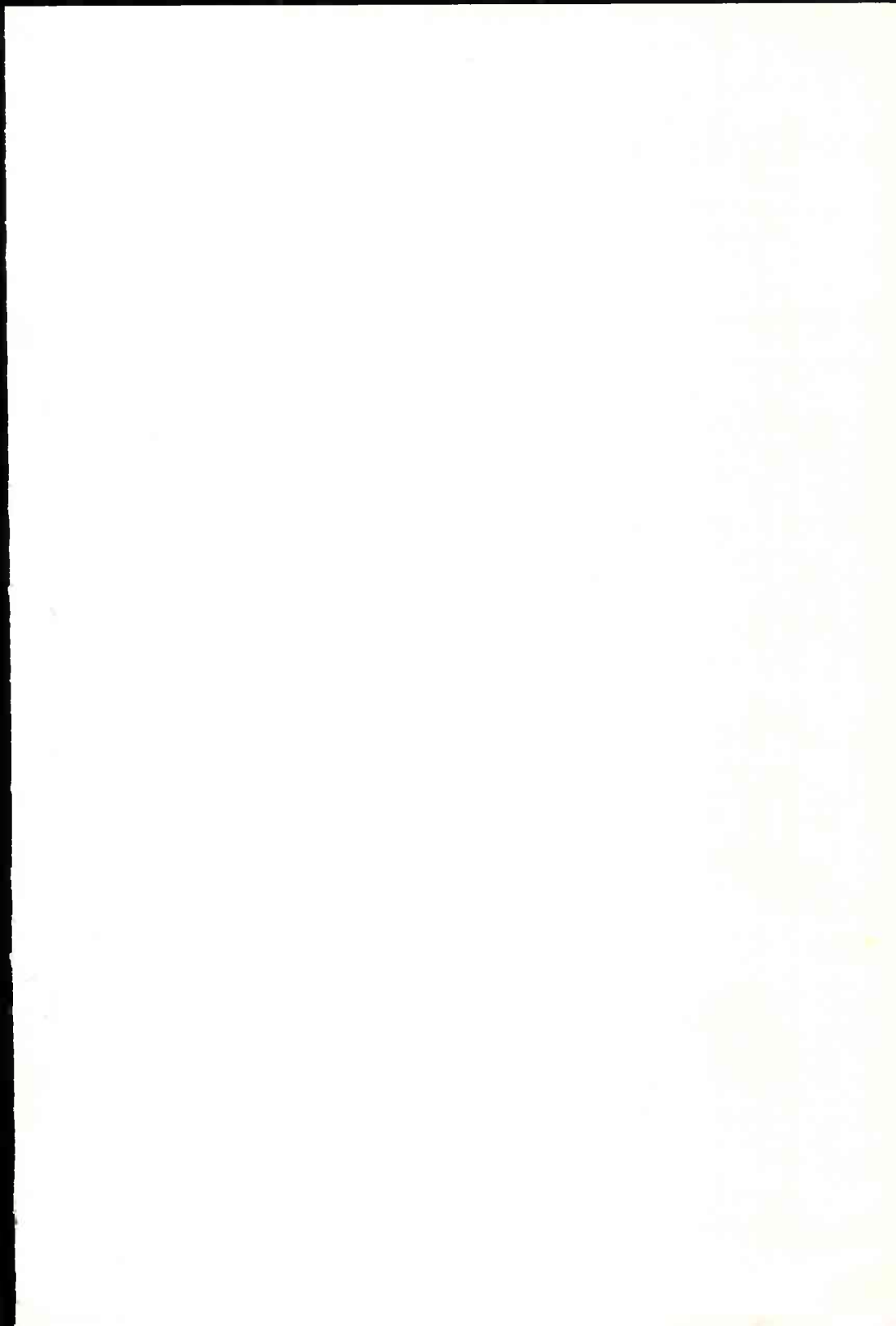
wantrouwens gade geslagen. Dat droeg geen hoeden, dat liep op blote voeten, dat ging nooit naar de kerk, dat stoorde zich aan God noch gebod. Nu dreidreigde de stoomtram stilgelegd te worden! Het plan om de "spinazievreters" weg te jagen kreeg een vaste vorm. Op Paasmaandag begonnen al in de loop van de dag de plagerijen, een lastige kindertroep jowde de kolonisten uit en zong "weg met de socialen". 's Avonds toen een groepje mannen uit Hilversum was teruggekeerd, waar men tegen de stakers had uitgepakt, ging men tot baldadigheden

over. De ruiten van de drukkerij "Vrede" werden ingegooid, het hutje van de theologie-student De Vries werd in brand gestoken en meer verwoestingen dreigden.

Juist in deze tijd had Van Rees zijn nieuw gebouwde woning in Laren tot een school voor kinderen van de kolonisten in laten richten en dacht daar met een zevental kinderen te kunnen beginnen. De wanordelikheden tijdens de staking leidden er toe, dat de met zoveel idealisme begonnen kolonie echter uiteen viel. Op de dag dat de school zou beginnen meldde zich slechts één kind. Ook Kylstra had de moed opgegeven en vertrok; de drukkerij Vrede werd overgeplaatst naar Amersfoort. Enzlin, de man van de bakkerij, vestigde een eigen bedrijf met lunchroom en pension aan de Huizerweg en enkele andere kolonisten wisten zich los van het kolonieverband een nieuw bestaan te scheppen. In Enzlin vroegere bedrijf is tegenwoordig de studio Sound Push gevestigd. Meer dan zeventig jaar zijn verstreken sedert het kortstondige bestaan van de Internationale Broederschap. De vroegere terreinen van de kolonie zijn steeds verder verkaveld en tussen enige groepen eenvoudige koloniewoningen zijn overal luxe huizen van forensen gebouwd. Het totale beeld van de streek tussen Torenlaan en Noolseweg wordt echter nog steeds door de huisjes van de vroegere idealisten gekenmerkt.

Bij het schrijven van dit artikel maakten wij gebruik van Dr. Rudolf Jans' boek "Tolstoj in Nederland" (Bussum 1952) en van Dr. A.C.J. de Vrankrijkers werk "Onze anarchisten en utopisten" (Fibula-Van Dishoeck, Bussum 1972) Verder maakten wij enkele aantekeningen uit een viertal artikelen, die door Blaricums ereburger P. Comello in 1967 geschreven zijn in het driemaandelijks tijdschrift De Drost (1967)

Van der Vlis, Blaricum.

Redactie-secr.: J.V.M.Out, Raadhuislaan 87 Eemnes

Redactie: Dr.A.C.J.de Vrankrijker, Drs.B.G.J.Elias,
Dr. A.J.Kölker, R.W.C.van Boetzelaar,
F.Renou, Dr. W.R.Wijbrands Marcussen.

Dagelijks bestuur v.d.Stichting "Tussen Vecht en Eem"

Voorzitter: O.L.van der Aa, Amsterdam

Secretaris: Mr. F.W.R.Nuboer, Van Beeverlaan 11
Laren, tel. 02153-15229

Minimum-bijdrage voor begunstigers f 20.- per jaar
(incl.periodiek) op postgiro 32750 van de Amro-bank
te Hilversum, onder vermelding van

"Bijdrage Stichting Tussen Vecht en Eem".